

to nebylo právě jiným propachtem. Za druhé plyne to z dalšího ustanovení téhož §u 2 písm. b), když praví, že propachtovatel jest povinen starému pachtýři náhradou škody, když pozemek, který mu odebral, z důvodů zjištěných propachtuje osobě jiné. Z této sankce jde, že zákonodárci právě jen o to se jednalo, aby vlastník (neb jiný propachtovatel) měl zabráněno těžiti tím, že by měnil pachtýře, kdo dá více, tedy aby nechce-li sám hospodařiti, nechal ho pachtýři starému, avšak chce-li sám hospodařiti, nepředpisuje mu nikterak, kým ho má vzdělávati. Jestliže mu tedy ukládá, by sám nebo se svou rodinou na něm hospodařil, znamená to tolik, aby si jej sám ponechal nebo ho někomu ze své rodiny přenechal, čemuž tedy úplně vyhovuje to, když pozemek pachtýři odebraný odevzdá do hospodaření svému synu nebo zeti, neb jinému členu »rodiny«, byť to bylo i ve formě pachtu, avšak jen ne tak, aby bylo zřejmo, že to učinil z důvodů zjištěných, neboť z důvodů nezištěných jest mu i jiné nápotomní propachtování dovoleno, aniž by propadnul trestu náhrady škody, ale k nezištěným důvodům patří i důvod přízně příbuzenské, když právě to mu bylo pohnutkou k přeměně pachtýře, kdežto byl-li poměr rodový jen pláštikem k zakrytí zjištěného úmyslu a vlastník i s členem rodiny naložil jako s cizím zjištěně, nebyl důvodem poměr rodný, nýbrž zisk. Za třetí lze poukázati, jak již první soudce správně učinil, i na § 2 písm. a), dle něhož může propachtovatel pozemek pachtýři odejmouti, nemá-li sám více než 25 ha vlastní půdy zemědělské, což jest výměra, která kategoricky vyžaduje přijednání cizích pracovních sil, ježto vlastní rodina k tomu pravidelně nestačí. Jestli ale tedy vzdělávání najatými silami není překážkou odnětí, nemůže býti ani v případě našem (§ 2 písm. b), který právě nutně předpokládá výměru ještě větší než 25 ha. Konečně možno poukázati i na § 3 zák. o drob. pacht. ze dne 27. května 1919, čís. 318 sb. z. a n., jenž též kladl za podmínku požadovacího nároku, by pachtýř požadovaný pozemek sám nebo s rodinou »obdělával«, kdežto v §§ 9 a 10 při vlastníkovi mluví o pouhém »hospodaření«, z čehož jde, že jako pojmy ty liší se přesně již v obecné řeči, liší je přesně také zákonodárce a nelze je proto zaměňovati, jak by stěžovatelé chtěli.

Čís. 4536.

Neznalostí řádně vyhlášeného zákona nelze se omlouvati, byť i bylo dokázáno, že účastněná osoba pro zvláštní okolnosti v rozhodném čase o zákonu nevěděla a věděti nemohla.

Právní jednání, přičící se zákonnému zákazu, jest nicotným (§ 879 obč. zák.) bez ohledu na to, zda tento následek byl při zákazu vysloven, a bez ohledu na to, jaký jest důvod a účel zákazu.

(Rozh. ze dne 7. ledna 1925, Rv II 685/24.)

Dle nařízení ze dne 27. července 1920, čís. 453 sb. z. a n. byla na území valčickém uzavřena výplata peněz se strany úvěrních ústavů po dobu od 1. do 8. srpna 1920. Žalovaná Valčická spořitelna vyplatila však

žalobci dne 8. srpna 1920 50.500 Krak. Ježto byl žalobce odmítnut se svou žádostí, by oněch 50.500 Krak. mu bylo vyměněno za Kč, domáhal se na žalované zaplacení 12.625 Kč (Krak. byly dle zmíněného nařízení vyměňovány za Kč v poměru 100:25) proti přenechání 50.500 Krak. Žaloba byla zamítnuta soudy všech tří stolic, Nejvyšším soudem z těchto

důvodů:

Podle §u 1 nařízení vlády republiky Československé ze dne 27. července 1920, čís. 453 sb. z. a n. byla pro směnu hotovostí v bankovkách rakouských, které obíhaly dne 1. srpna 1920 na území Valčicka, za koruny československé určena lhůta do 8. srpna 1920 včetně, jež byla ministerstvem financí prodloužena do 15. srpna 1920, a bylo zároveň stanoveno, že v době směny nesmějí peněžní ústavy na území Valčicka uvolňovati jakékoliv hotovosti. Přes to žalovaná spořitelna — a to, jak zjištěno, dne 7. srpna 1920 — vyplatila žalobcově manželce na její žádost ze žalobcova vkladu 50.500 Krak., pokud se týče po srážce 1% eskomptu 50.000 Krak. Zmíněné nařízení vlády bylo řádně vyhlášeno v částce XCIII. sbírky zákonů a nařízení, vydané dne 31. července 1920, nabylo týmž dnem účinnosti a od tohoto dne nemohl se nikdo omlouvati neznalostí předpisů tohoto nařízení, třebaže jich neznal. Občanský zákoník (§ 2) pojí ke skutečnosti, že zákon byl řádně vyhlášen, fikci, že každý nyní zná jeho obsah, zákon jeví tedy účinky bez ohledu na to, zda ten který skutečně znal zákon čili nic. K neznalosti zákona jakožto k právnímu omylu se tedy nehledí. Opačný názor žalované i odvolacího soudu jest tudíž mylný. S toho hlediska nesejde na tom, že žalovaná spořitelna, pokud se týče její zřízení, při výplatě oněch 50.500 Krak. nevěděli o zákazu, vysloveném v §u 1 zmíněného nařízení, což odvolací soud zjišťuje, tak že opačné tvrzení dovolatele odporuje zjištěnému stavu věci. Tolik jest jisto, že žalovaná jednala proti zákazu řádně vyhlášenému a proto ji zavazujícím. Co do otázky, zda zakázané právní jednání jest již proto nicotným, není nejvyššímu soudu neznámo, že novější nauka, zabývající se novelisovaným §em 879 obč. zák., odpovídá k této otázce z části záporně. Poukazuje se k tomu, že tu rozhoduje zákonodárcův úmysl. Můžeť zákonodárce stanoviti neplatnost (nicotnost) zakázaného právního jednání, a to buď výslovně, nebo tím, že je prohlásí za trestné, neboť z trestného jednání nemohou vzejíti závazky a práva. Prohlásí-li zákonodárce právní jednání takto za nicotné, postihuje tím ovšem nejen ona právní jednání, která odporují přímo zákonu, nýbrž i ta, jichž účelem jest, obejítí nebo zmařití zákonný zákaz. Ale zákonodárce může — jak vykládají zastanci onoho mínění — i zakázanému právnímu jednání přiznati právní účinky, a to zase buď výslovně nebo mlčky tím, že na přestoupení zákazu nestanoví vůbec důsledků. Platnými jsou prý zakázaná právní jednání také tehdy, když se jen jedné ze stran něco zapoví (srv. Ehrenzweig 1920 II/1 str. 150; Mayr I/220 § 107). V nařízení ze dne 27. července 1920, čís. 453 sb. z. a n. nebyla pak vyslovena neplatnost (nicotnost) zakázaných výplat;

přestoupení zákazu nebylo prohlášeno za trestné, aniž byly vůbec stanoveny nějaké právní důsledky na takové přestoupení (§ 8 nařízení ze dne 17. listopadu 1921, čís. 15 sb. z. a n. na rok 1922 nabyl účinnosti teprve dnem 28. ledna 1922); a jen peněžním ústavům byla zakázána výplata, nikoli stranám vybrání peněz. Podle onoho právního názoru nebyla by tedy výplata oněch 50.000 Krak. nicotnou, a stávaly by se tím bezpodstatnými právní důsledky, jež žalobce odvozuje z tvrzené nicotnosti. Než nejvyšší soud staví se na stanovisko přísnější, pokládaje za rozhodující jasný doslov zákona, který v §u 879 obč. zák. výslovně a bez jakékoliv výhrady praví, že smlouva, která se přičítá zákonné záповědi, jest nicotnou — a protož i právně bezúčinnou (srv. též Gl. U. N. F. 5910, 6453). Avšak nicotnost právního jednání má za právní důsledek, že nutno obnoviti předchozí stav. V tomto případě musila by tedy žalovaná spořitelna ovšem ve svých knihách zrušiti výplatu 50.500 Krak. ze dne 7. srpna 1920, čehož důsledkem by bylo, že by se dle §u 2 dotčeného nařízení částka 50.500 Krak. přeměnila (v poměru 100:25) ve 12.625 Kč, ale s druhé strany musil by žalobce vrátiti vybraných 50.500 Krak. samozřejmě ne nynějších znehodnocených 50.500 Krak., nýbrž hodnotu, kterou mělo 50.500 Krak. dne 7. srpna 1920. K tomu se však žalobce ani nenabídl. Okolnost jím tvrzená, že již v září 1920 vrátil žalované spořitelně vybraný peníz, nejen nebyla zjištěna, nýbrž jest vyvrácena výpovědí svědka vládního rady Františka P-a, již se žalobce dovolává ještě v dovolacím spisu a již prvý soud vzal za základ svého rozhodnutí. Udalť tento svědek, že při soupisu, který, když byla druhá výměna povolena, dne 23. a 24. října 1920 byl prováděn, žalobce se svou manželkou chtěl směniti 124.000 Krak., ale byl vzhledem k prohlídce jeho obchodních knih pozastaven, a při výměně v prosinci (2. a 3. prosince 1920) byla mu výměna odepřena, a že k svědkovu příkazu byly peníze, pozastavené v říjnu 1920, aby jich nebylo zneužito, odňaty stranám a na potvrzení berního úřadu v M. uloženy u žalované spořitelny s tím, že po skončeném soupisu budou zase uvolněny. I kdyby v částce 124.000 Krak., které byly u žalobce pozastaveny, bylo bývalo obsaženo sporných 50.500 Krak., nebyla by tato částka vůbec vrácena bývala žalované spořitelně, jak žalobce tvrdí, tím méně pak v původní hodnotě, neboť v říjnu 1920 byl již dosti značný rozdíl kursu. Nemůže tedy žalobce z nicotnosti výplaty odvoditi žalobní nárok. Ani jako nárok z obohacení, po případě jako nárok na náhradu škody žalobní nárok však neobstojí, — neboť ten i onen nárok by předpokládal, že se žalobcův majetek ztenčil o hodnotu, odpovídající požadovaným 12.625 Kč pokud se týče že mu taková hodnota ušla. V té příčině náležel důkaz žalobci, který by jej byl provedl, kdyby byl prokázal, že v částce 100.000 Krak., jež mu 15. srpna 1920 byla směněna za koruny československé, nebyl obsažen peníz 50.500 Krak., vyplacený mu 7. srpna 1920, pokud se týče že tento peníz byl obsažen v částce 124.000 Krak., jichž výměna byla mu v prosinci 1920 odepřena, neboť tím by byl prokázal, že se mu za vyplacených 50.500 Krak. nedostalo hodnoty, rovnající se 12.625 Kč, které by byl měl, kdyby mu žalovaná nebyla proti zákazu dne 7. srpna

1920 vyplatila koruny rakouské. Ale nižší soudy nezjistily, že v částce 100.000 Krak., jež žalobci 15. srpna 1920 byla směněna za koruny československé, nebyl obsažen peníz 50.500 Krak., vyplacený mu 7. srpna 1920, pokud se týče že tento peníz byl obsažen v částce 124.000 Krak., jichž výměna byla mu v prosinci 1920 odepřena, a žalobce v tom směru nenapadá rozsudek odvolacího soudu pro nedostatek zjištění aniž odvolací řízení pro kusost a neúplnost. Ani z výnosu berní správy ze dne 19. října 1922, jehož se žalobce dovolával, neplyne, že v částce 124.000 Krak. předložené při soupisu před druhou výměnou, skutečně bylo obsaženo oněch 50.500 Krak., jež žalovaná vyplatila žalobci dne 7. srpna 1920, ježto pouhý údaj žalobcův samozřejmě nerozhoduje a šetření, o němž se ve výnosu zmíněno, záleželo dle výpovědi jmenovaného již svědka Františka P-a jedině v tom, že dva poradci potvrdili údaje žalobcovy, jinaké šetření však konáno nebylo. Když tedy žalobce neprokázal, že se mu za vyplacených 50.500 Kr. nedostalo hodnoty, rovnající se 12.625 Kč, které by byl měl, kdyby mu žalovaná nebyla proti zákazu dne 7. srpna 1920 vyplatila koruny rakouské, nelze tvrditi, že žalovaná jest obohacena na úkor žalobce, aniž že z jejího případného zavinění vzešla tvrzená škoda žalobcova. Proto odvolací soud, zamítнув žalobu ve shodě se soudem první stolice, neposoudil věc nesprávně po stránce právní (§ 503 čí. 4 c. ř. s.).

Čís. 4537.

Úmluvou, že se má platiti pachtovné, obvyklé v okrese, kde jest předmět pachtu, jest pachtovné určeno s dostatečnou určitostí.

Není závady, by pachtovné nebylo stanoveno podle ceny určitých obilnin.

(Rozh. ze dne 7. ledna 1925, Rv II 740/24.)

Žalobkyně propachtovala smlouvou ze dne 3. prosince 1917 žalovaným pozemek na šest let. Pachtovné bylo ujednáno na 1000 K ročně. Toto pachtovné mělo však platiti jen pro první pachtovní rok, za příští léta jen tehdy, zůstanou-li ceny plodin stejné, jako v roce 1917. Změní-li se cena plodin v příštích letech, mělo se pachtovné určiti dle bodu 6. smlouvy tohoto doslovu: »V případě, že by nastalo další zvýšení dávek veřejných anebo zvýšení maximálních cen plodin a, pak-li by snad tyto ceny byly zrušeny, zvýšení cen té které doby obvyklých, jsou propachtovatelé oprávněni žádati poměrné zvýšení pachtovného buď dle poměru zvýšení ceny plodin všech anebo dle zvýšení ceny plodin na pozemcích právě vypěstovaných«. Žalobě o nedoplatek pachtovného vzhledem ku zvýšeným cenám plodin vyhověl procesní soud první stolice potud, že přiznal žalobkyni 1557 Kč. Odvolací soud k odvolání žalobkyně přiznal jí 2747 Kč. Důvody: Po stránce právní posoudil první soudce věc nesprávně, maje za to, že písemná smlouva pachtovní ze dne 3. prosince 1917 pro nejasnost bodu d) (způsob vyměření pachtovného) jest neplatnou. Každá smlouva musí dle §u 914